

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ

DOI: 10.26693/jmbs06.06.316

УДК 796.015:37.046

Радченко Ю. А.¹, Нікітенко О. В.²

ОБГРУНТУВАННЯ РУКОПАШНОГО БОЮ – СЛУЖБОВО ПРИКЛАДНОГО ВИДУ СПОРТУ, ЯК ЕЛЕМЕНТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СПІВРОБІТНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

¹Чорноморський державний університет імені Петра Могили,
Миколаїв, Україна

²Всеукраїнська федерація рукопашного бою, Київ, Україна

Мета - обґрунтувати ефективність застосування рукопашного бою, як службово-прикладного виду спорту, в процесі фізичної підготовки працівників правоохоронних органів.

Матеріал та методи. Теоретичний аналіз науково-методичної літератури, узагальнення наукових даних сучасних підходів щодо організації процесу спеціальної фізичної підготовки працівників правоохоронних органів. Використовували педагогічні спостереження, педагогічний експеримент та аналіз відео матеріалів змагальної діяльності серед працівників правоохоронних органів з розділу «Демонстрації прикладної техніки» рукопашного бою, які відбулись протягом 2019-2020 років.

Результати. Обґрунтовано застосування рукопашного бою – службово-прикладного виду спорту, як елемента спеціальної фізичної підготовки співробітників правоохоронних органів. Відмінною рисою рукопашного бою є наявність напрямків роботи зі зброєю (палка, ніж, пістолет, автомат), протидія відразу декільком нападникам та застосування елемента раптовості (несподіваного нападу).

Висновки. Рукопашний бій є унікальним службово-прикладним видом спорту, який складається з розділів «Демонстрація прикладної техніки» та «Поєдинки».

Зміст змагальної діяльності в розділі «Демонстрація прикладної техніки» рукопашного бою повністю відповідає специфіці рішення оперативно-службових завдань без застосування та з застосуванням зброї співробітниками правоохоронних органів.

За основними ознаками які відрізняють різні види єдиноборств (одяг, дозволені і заборонені

правилами способи досягнення переваги, положення в яких ведеться боротьба, розміри та особливості майданчика, час відведений на виконання техніко-тактичних дій) рукопашний бій є найбільш придатний для проведення занять з спеціальної фізичної підготовки працівників правоохоронних органів.

Ключові слова: рукопашний бій, спеціальна фізична підготовка, бойові прийоми боротьби, самозахист, демонстрація техніки.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Стаття є фрагментом планової науково-дослідної роботи факультету фізичного виховання і спорту Чорноморського національного університету ім. Петра Могили «Розробка та реалізація інноваційних технологій оцінки та корекції функціонального стану людини під час фізичного навантаження в спорті і реабілітації», № державної реєстрації 0117U007145.

Вступ. Найцінніше, що є у людини – це її життя. Воно дається їй тільки раз і кожній своє. Довге чи коротке, воно триває лише від народження і до смерті, його не можна прожити двічі. Згідно статті 27 Конституції України «Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань». Обов'язок держави - захищати життя людини» [1]. Для забезпечення громадського порядку та громадської безпеки працівники правоохоронних органів несуть щоденну службу в особливих та екстремальних умовах наражаючись на небезпеку.

Як зазначається у ряді робіт [2, 3, 4] службова діяльність співробітників правоохоронних органів, незважаючи на специфіку служби, передбачає

підготовленість до виконання оперативно-службових завдань.

Фізична підготовленість при цьому, за думкою фахівців [2, 5, 6] є найважливішим показником якості підготовки співробітника до професійної діяльності.

Поліцейський, згідно Закону України «Про Національну поліцію» може застосовувати вогнепальну зброю, спеціальні засоби та фізичну силу, у тому числі, спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою), для забезпечення особистої безпеки або/та безпеки інших осіб [9].

Отже, спеціальна фізична підготовка працівників правоохоронних органів повинна бути в основному спрямована на опанування навичками спеціальних прийомів службової діяльності та їх закріплення [10,11].

Відомо те, що підготовка до вирішення службових завдань в особливих та екстремальних умовах повинна починатись з тренувань, що у свою чергу виявляється в формі спеціальної фізичної підготовки [2, 3, 12].

Як зазначено в багатьох наукових дослідженнях [2, 3, 13, 14] процес формування знань, вмінь та навичок техніко-тактичних дій, за допомогою яких вирішуються рухові завдання і досягається мета, відбувається на навчально-тренувальних заняттях, а рівень володіння технікою спеціальних прийомів визначається вмінням застосовувати їх важких екстремальних умовах, моделлю яких в мирний час є змагання.

Тому дослідження змагальної діяльності з розділу «Демонстрації прикладної техніки» рукопашного бою працівників правоохоронних органів є важливим засобом управління процесом спеціальної фізичної підготовки, а отримана інформація за визначених умов може бути основою для корегування процесу спеціальної фізичної підготовки, вибору засобів і методів їх реалізації, для інструкторів Збройних сил та правоохоронних органів, фахівців спеціальних учбових закладів різного рівня.

Мета роботи - обґрунтувати ефективність застосування рукопашного бою, як службово-прикладного виду спорту, в процесі фізичної підготовки працівників правоохоронних органів.

Завдання роботи – дослідити змагальну діяльність працівників правоохоронних органів з розділу «Демонстрації прикладної техніки» рукопашного бою, визначити операційний склад техніко-тактичних дій, які застосовують працівники правоохоронних органів в своїй професійній діяльності, проаналізувати основні ознаки різних видів двобійів, які впливають на техніку єдиноборств того чи іншого виду, намітити шляхи подальшого розвитку та вдосконалення навчально-тренувального процесу спеціальної фізичної підготовки.

Матеріал та методи дослідження. Теоретичний аналіз науково-методичної літератури, узагальнення наукових даних сучасних підходів щодо організації процесу спеціальної фізичної підготовки працівників правоохоронних органів. Використовували педагогічні спостереження та педагогічний експеримент. Для визначення операційного складу техніко-тактичних дій, які застосовують працівники правоохоронних органів в своїй професійній діяльності та визначення відмінностей видів єдиноборств за різними ознаками проведено аналіз відео матеріалів змагань серед силових структур з рукопашного бою з розділу «Демонстрації прикладної техніки» рукопашного бою, які відбулись протягом 2019-2020 років.

Проведення дослідження не суперечить нормам українського законодавства та відповідає вимогам Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26 листопада 2015 року № 848-VIII. Кожен учасник підписував інформовану згоду на участь у дослідженні, і вжиті всі заходи для забезпечення анонімності учасників.

Для досягнення мети роботи було створено експериментальну групу в яку увійшли 24 діючих співробітників правоохоронних органів, фахівці з спеціальної бойової підготовки які постійно беруть участь в змаганнях з різних видів єдиноборств та мають кваліфікацію МСМК – 2, МС – 6, КМС – 11, 1 – 1 розряд. Також для вирішення завдання дослідження було розроблено Анкету, яку було запропоновано для заповнення учасникам експерименту.

Проаналізовані правила спортивних змагань з різних видів єдиноборств. Аналіз проводився за наступними показниками: сутність перемоги, одяг єдиноборців, дозволені і заборонені правилами способи досягнення переваги, положення в яких ведеться боротьба, розміри та особливості майданчика, тривалість поединку та час відведений на виконання техніко-тактичних дій.

Експериментальний матеріал опрацьований на персональному комп'ютері за допомогою пакетів статистичних програм «Statistika 7.0» і EXEL.

Результати дослідження та їх обговорення. Співробітники правоохоронних органів під час виконання повноважень, визначених Законом про НПУ, уповноважені застосовувати вогнепальну зброю, спеціальні засоби та фізичний вплив (силу) [9]. Фізичним впливом є застосування будь-якої фізичної сили, а також спеціальних прийомів боротьби (рукопашного бою) з метою припинення протиправних дій правопорушників.

Проведений аналіз літературних джерел [6, 9-11, 16-19], нормативно-правових актів довів, що в теорії фізичної підготовки немає визначення поняття «спеціальні прийоми боротьби». Отже, виходячи з того, що змістовний компонент цих двох

понять однаковий, вважаємо, що під спеціальними прийомами боротьби слід розуміти прийоми рукопашного бою, які застосовують співробітники при виконанні своїх посадових обов'язків.

Як відомо, засобами вирішення завдань при застосуванні фізичної сили працівниками правоохоронних органів є кидки, удари, больові та задушливі прийоми. Саме такі засоби для досягнення перемоги над суперником (кидки, удари, больові та задушливі прийоми) притаманні таким видам спорту як рукопашний бій, бойове самбо, панкратіон, MMA та ін [20-28]. Отже, вміння і навички формування, вдосконалення для застосування зазначених засобів також повинні бути ідентичними.

Для вирішення завдань дослідження було проведено анкетування учасників експериментальної групи які брали участь у змаганнях з рукопашного бою, за допомогою якого було визначено операційний склад техніко-тактичних дій, які застосовують працівники правоохоронних органів в своїй професійній діяльності.

Отримані дані порівняльного аналізу застосування засобів (табл. 1), які використовують правоохоронці в своїй службовій діяльності та спортсмени єдиноборці з різних видів спорту для досягнення перемоги над суперником свідчать, що саме зміст змагальної діяльності в розділі «Демонстрація прикладної техніки» рукопашного бою

Таблиця 1 – Основні засоби фізичного впливу (сила) на опонентів співробітниками правоохоронних органів при виконання оперативно-службових завдань та техніко-тактичні дії, які застосовують спортсмени з різних видів єдиноборств в спортивній діяльності

Засоби фізичного впливу	Кікбоксінг	Дзюдо	MMA	Рукопашний бій (прикладний розділ)	Панкратіон	Тхеквондо	Рукопашний бій (поєдинки)	Бокс	Вільна боротьба	Самбо	Греко-римська боротьба	Бойове самбо	Таїландський бокс Муей Тай
Удари руками в голову	+	-	+	+	+	-	+	+	-	-	-	+	+
Удари руками в тулуб	+	-	+	+	+	+	+	+	-	-	-	+	+
Удари ногами в голову	+	-	+	+	+	+	+	-	-	-	-	+	+
Удари ногами в тулуб	+	-	+	+	+	+	+	-	-	-	-	+	+
Удари ногами по ногах	+	-	+	+	+	-	+	-	-	-	-	+	+
Кидки захватом за одяг	-	+	-	+	-	-	+	-	-	+	-	+	-
Кидки захватом за тулуб	-	+	+	+	+	-	+	-	+	+	+	+	-
Кидки захватом за ноги	-	-	+	+	+	-	+	-	+	+	-	+	-
Больові прийоми у положенні стійка	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-
Больові прийоми на руки в положенні лежачи або партер	-	+	+	+	+	-	+	-	-	+	-	+	-
Больові прийоми на ноги в положенні лежачи або партер	-	-	+	+	+	-	+	-	-	+	-	+	-
Задушливі прийоми у положенні стійка	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-
Задушливі прийоми в положенні лежачи або партер	-	+	+	+	+	-	+	-	-	-	-	+	-
Удари в положенні лежачи або партер	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-
Переكاتи та кидки в положенні лежачи або партер	-	-	-	+	+	-	+	-	+	-	+	+	-
Утримання в положенні лежачи	-	-	+	+	+	-	+	-	+	+	+	+	-
Удари ножом	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Удари палкою	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Загроза зброєю	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Елемент раптовості	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Кількість співпадінь, разів, %	5 (25)	4 (20)	14 (70)	20 (100)	15 (75)	3 (15)	13 (65)	2 (10)	4 (20)	6 (30)	3 (15)	16 (80)	5 (25)

Примітки: * + відповідь «Так»; ** – відповідь «Ні».

повністю відповідає специфіці рішення оперативного-службових завдань без застосування та з застосуванням зброї.

Також цей змагальний розділ включає в себе ряд істотних характеристик, таких як вміння виконувати технічні та тактичні дії від різних видів загроз та нападу з елементом раптовості, безпека поводження з зброєю, контроль свого психічного стану, вміння діяти в рамках діючих правил в ситуаціях спортивної боротьби, які за своїм емоційним станом дуже схожі з практичною діяльністю співробітників правоохоронних органів в екстремальних умовах службової діяльності.

В результаті проведеного дослідження виявлено також високий відсоток співпадінь застосовуваних засобів у таких видах спорту як ММА, панкратіон, бойове самбо та рукопашний бій розділ «Поєдинки». Прикладне значення цих видів спорту неодноразово підтверджено численними дослідженнями фахівців [5, 29, 30].

Відомо, що кожному єдиноборств притаманні свої техніко-тактичні дії, які регламентуються правилами спортивних змагань з виду спорту.

Згідно проведеного аналізу літературних джерел [13, 18, 31, 32] встановлено, що на техніку єдиноборств того чи іншого виду впливають визначені ознаки, основними з яких є сутність перемоги, одяг єдиноборців, дозволені і заборонені правилами способи досягнення переваги, розміри та особливості майданчика, тривалість поєдинку та час відведений на виконання техніко-тактичних дій.

Причому, найбільш важливими ознаками за якими відрізняються види двобійів є сутність перемоги та дозволені і заборонені правилами способи досягнення переваги [32]. Форма одягу також має суттєвий вплив, тому що впливає на обсяг застосування техніко-тактичних дій. Тривалість поєдинку та час виконання прийомів не впливають на техніку єдиноборств, але від цих ознак залежить темп і інтенсивність змагальних сутичок.

Для більш детального розуміння відмінностей різних видів єдиноборств були проаналізовані правила спортивних змагань з зазначених видів спорту та виявлені особливості їх основних ознак (табл. 2).

Таблиця 2 – Основні ознаки різних видів єдиноборств які впливають на техніку єдиноборств того чи іншого виду

Ознаки	Види єдиноборств			
	ММА	Панкратіон	Рукопашний бій (розділ «Поєдинки»)	Бойове самбо
Сутність перемоги	нокаут, нокдаун, больовий, задушливий прийом, перемога за балами	нокаут, нокдаун, больовий, задушливий прийом, перемога за балами	нокаут, нокдаун, больовий, задушливий прийом, перемога за балами	нокаут, нокдаун, больовий, задушливий прийом, перемога за балами
Дозволені правилами способи досягнення переваги	- нанесення ударів руками ногами ліктями, колінами в положенні стійка або партер; - виконання кидків, утримань, больових та задушливих прийомів в положенні стійка або партер	- нанесення ударів руками ногами ліктями, колінами в положенні стійка або партер; - виконання кидків, утримань, больових та задушливих прийомів в положенні стійка або партер	- нанесення ударів руками ногами ліктями, колінами в положенні стійка; - виконання кидків, утримань, больових та задушливих прийомів в положенні стійка або партер	- нанесення ударів руками ногами ліктями, колінами в положенні стійка або партер; - виконання кидків, утримань, больових та задушливих прийомів в положенні стійка або партер
Заборонені правилами способи досягнення переваги		коліном в голову в партері	нанесення ударів в партері, в положенні стійка удари ліктями, колінами, виконання больових та задушливих прийомів в	
Одяг єдиноборців	шорти	шорти, рашгарт	кімоно	куртка, шорти
Розміри майданчика	ринг або арена	круглий майданчик	квадратний майданчик	круглий майданчик
Тривалість поєдинку	3 раунда не більше ніж 5 хв.	1 раунд 5 хв	1 раунд 3 хв	1 раунд 5 хв
Час відведений на виконання ТТД	без урахування часу	без урахування часу	5 с на проведення технічної дії	без урахування часу якщо є активні дії

Для подальшого вирішення завдань роботи було проведено анкетування учасників експериментальної групи щодо відповідності ознак притаманних різним видам єдиноборств до професійної діяльності працівників силового блоку.

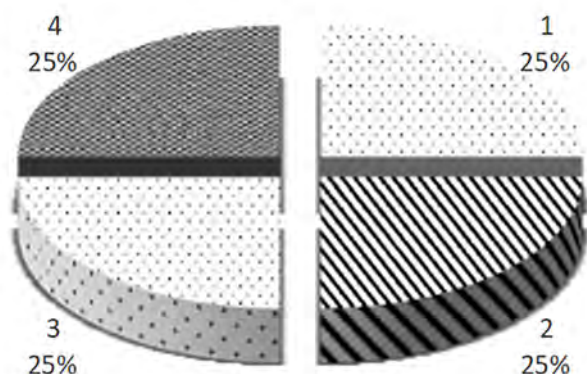
Незважаючи на багато співпадінь або невеликих відмінностей, необхідно зазначити, що більшість зазначених видів єдиноборств в своїй меті розвиваються саме як види спорту.

Але необхідно враховувати, що спеціальна фізична підготовка - особливий вид навчання, за багатьма параметрами співпадає зі спортивною тренуванням і спрямована, в першу чергу, на опанування рухових навичок і розвиток фізичних і спеціальних якостей правоохоронців. В теорії фізичного виховання, у ряді досліджень підкреслюються роль і вплив специфічних умов процесу навчання на його ефективність [2, 3, 33].

Українські закони надають право співробітникам правоохоронних органів застосовувати вогнепальну зброю у тільки випадках передбачених законодавством [9, 10, 11].

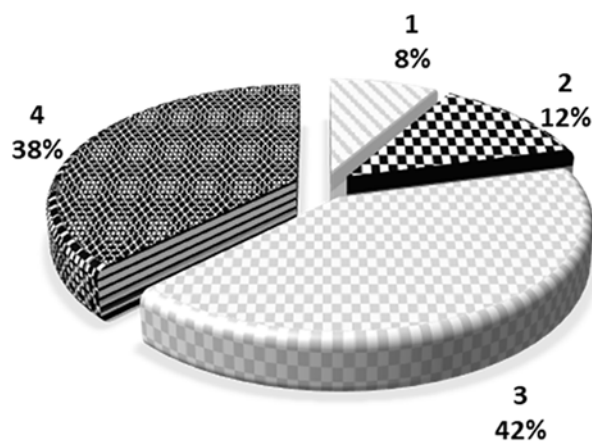
Разом з тим, всі інструкції, якими керуються співробітники правоохоронних органів - категорично вимагають застосовувати зброю тільки в разі крайньої необхідності, коли вичерпані всі інші прийоми і засоби для захисту від нападу противника або його затримання. Головні завдання – знешкодження і затримання злочинця для подальшої передачі в органи слідства і суду [9, 11].

Враховуючи зазначене, підтримуємо думку фахівців з спеціальної фізичної підготовки і вважаємо, що не зважаючи на однакові ознаки отримання перемоги в різних видах спорту (рис. 1), найбільш вдалим за ознаками дозволени і заборонені правилами способи досягнення переваги є рукопашний бій (рис. 2), в якому заборонені техніко-тактичні дії, які можуть спричинити травмування та важкі наслідки в результаті отримання травми.

Рис. 1 – Відмінності різних видів єдиноборств за ознаками сутність перемоги та їх відповідність до виконання оперативно-службових в умовах професійної діяльності, % (n=24)

Примітки: 1 – ММА; 2 – Панкратіон; 3 – Рукопашний бій (розділ «Поединки»); 4 – Бойове самбо

Рис. 2 – Відмінності різних видів єдиноборств за ознаками дозволени і заборонені правилами способи досягнення переваги та їх відповідність до виконання оперативно-службових в умовах професійної діяльності, % (n=24)

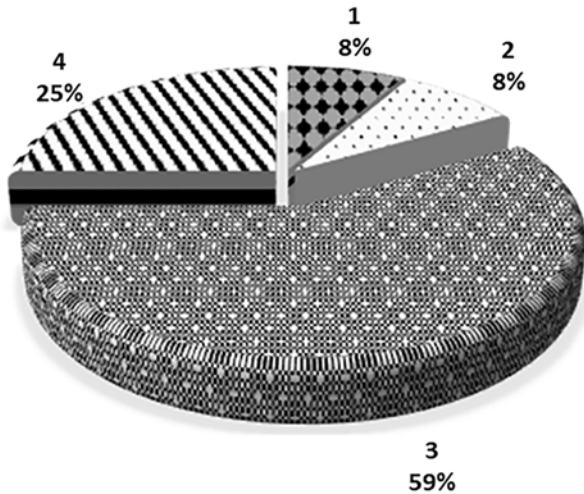
Примітки: 1 – ММА; 2 – Панкратіон; 3 – Рукопашний бій (розділ «Поединки»); 4 – Бойове самбо

Також необхідно зазначити, що головна мета співробітників при застосуванні засобів примусу - фізичної сили, припинення протиправних дій правопорушників. Причому, перед початком застосування фізичної сили співробітник правоохоронних органів зобов'язаний попередити особу про застосування фізичної сили і надати їй достатньо часу для виконання законної вимоги та негайно зупинити застосування певного виду заходу примусу в момент досягнення очікуваного результату [9]. Тому застосування техніко-тактичних дій, які притаманні певним єдиноборствам спортивного напрямку з мінімальними обмеженнями для досягнення переваги над суперником не можливо для здійснення професійної діяльності правоохоронців.

Об'єктивною основою використання засобів і методів фізичної підготовки для підвищення бойової готовності працівників правоохоронних органів є, так званий, переніс тренуваності. З позиції теорії функціональних систем П. К. Анохіна, в основі цього явища лежить «спільність адекватних провідних елементів специфічних функціональних систем і відповідних режимів їх функціонування, які розвиваються в процесі фізичної підготовки і проявляються в різних видах навчально бойової діяльності» (Вейднер-Дубровін Л.А., 1963). З цього визначення випливає, що необхідною умовою перенесення є збіг провідних елементів функціональних систем, а достатнім - збіг режимів їх функціонування [2, 33].

Спеціальні наукові дослідження [3, 5, 13, 30] також звертають особливу увагу на форму одягу, яка також має суттєвий вплив на реалізацію техніко-тактичних дій, як в роботі правоохоронців так і в

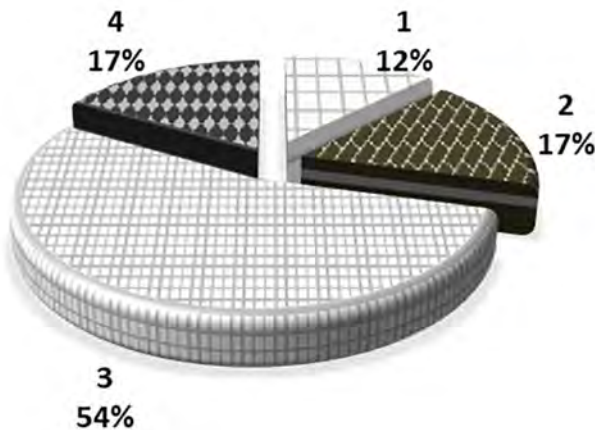
спортивній діяльності спортсменів. У ряді спортивних єдиноборств бійці виступають у плавках, шортах та рашгардах, які не відповідають щоденній формі одягу працівників правоохоронних органів [22-25]. За думкою експертів, спортивний одяг – кімоно є найбільш зручною та вдалою формою для тренувань правоохоронців (рис. 3).

Рис. 3 – Відмінності різних видів єдиноборств за ознаками форма одягу та їх відповідність до виконання оперативно-службових в умовах професійної діяльності, %. (n=24)

Примітки: 1 – ММА; 2 – Панкратіон; 3 – Рукопашний бій (розділ «Поєдинки»); 4 – Бойове самбо

При аналізі часових параметрів поєдинку, необхідно звернути увагу на відсутність обмеження часу для виконання певних техніко-тактичних дій (панкратіон, бойове самбо, ММА), що не припустимо при застосуванні фізичної сили під час виконання посадових обов'язків (рис. 4).

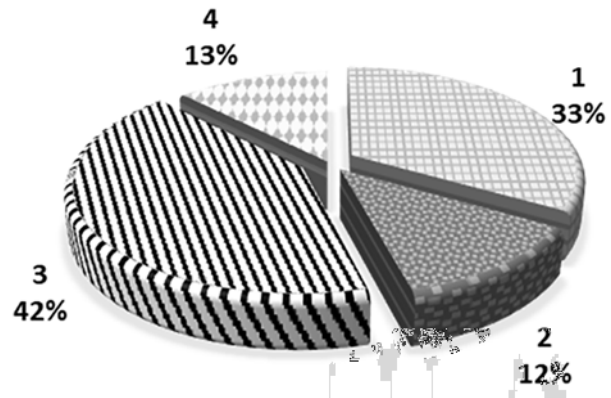

Рис. 4 – Відмінності різних видів єдиноборств за ознаками час відведений на виконання техніко-тактичних та їх відповідність до виконання оперативно-службових в умовах професійної діяльності, %. (n=24)

Примітки: 1 – ММА; 2 – Панкратіон; 3 – Рукопашний бій (розділ «Поєдинки»); 4 – Бойове самбо

В рукопашному бою в поєдинках Правилами спортивних змагань на виконання прийому, при наявності будь якого захвату, надається 5 с, що в свою чергу є дуже важливим критерієм для правоохоронців. За думкою фахівців, чим менше часу витрачають правоохоронці при застосуванні фізичної сили, тим більш успішними будуть їх подальші дії. Враховуючи, що в екстремальних умовах професійної діяльності правопорушників може бути декілька, і саме вміння виконувати спеціальні прийоми за мінімальний відрізок часу (рукопашний бій – 5 с) дає можливість ефективно протидіяти декільком правопорушникам водночас.

В більшості видів спортивних єдиноборств майданчик для проведення змагань має круглу (вільно боротьба, бойове самбо, панкратіон та ін.) або квадратну (дзюдо, рукопашний бій та ін.) форму. На думку експертів (рис. 5), майданчик у формі прямокутника є найбільш оптимальним для опанування навичок виходити з незручних вихідних положень, які виникають при службово-оперативній діяльності.

Рис. 5 – Відмінності різних видів єдиноборств за ознаками розміри та форма майданчика та їх відповідність до виконання оперативно-службових в умовах професійної діяльності, %. (n=24)

Примітки: 1 – ММА; 2 – Панкратіон; 3 – Рукопашний бій (розділ «Поєдинки»); 4 – Бойове самбо

Висновки. В умовах сьогодення рукопашний бій є унікальним службово-прикладним видом спорту, який складається з розділів «Демонстрація прикладної техніки» та «Поєдинки».

Зміст змагальної діяльності в розділі «Демонстрація прикладної техніки» рукопашного бою повністю відповідає специфіці рішення оперативно-службових завдань без застосування та з застосуванням співробітниками правоохоронних органів. В процесі змагань з різним ступенем умовності моделюються ситуації, які за своїм емоційним станом та вихідними положеннями дуже схожі з практичною діяльністю співробітників правоохоронних органів в екстремальних умовах службової діяльності.

Встановлено, що відмінної рисою рукопашного бою є наявність напрямків роботи зі зброєю (палка, ніж, пістолет, автомат), протидія відразу декільком нападникам та застосування елемента раптовості (несподіваного нападу). Психологічний аспект моделювання таких ситуації для правоохоронців неоціненний.

Операційний склад засобів, які застосовують працівники правоохоронних органів в своїй професійній діяльності та спортсмени з різних видів єдиноборств (рукопашний бій, бойове самбо, панкратіон) ідентичний, що в свою чергу, дозволяє в процесі спеціальної фізичної підготовки співробітників правоохоронних органів проводити заняття з зазначених видів єдиноборств.

За основними ознаками які відрізняють різні види єдиноборств (одяг, дозволені і заборонені правилами способи досягнення переваги, розміри та особливості майданчика, часові параметри) рукопашний бій є найбільш придатний для про-

ведення занять з спеціальної фізичної підготовки працівників правоохоронних органів.

Ефективність застосування рукопашного бою, як службово-прикладного виду спорту, в процесі фізичної підготовки працівників правоохоронних органів дозволяє формувати і вдосконалювати у правоохоронців такі найважливіші якості як сміливість, рішучість, вміння вирішувати рухові завдання за мінімальний відрізок часу та протидіяти відразу декільком нападникам.

Перспективи подальших досліджень пов'язані із вдосконаленням процесу бойової підготовки, підвищенням рівня підготовленості учасників, які спеціалізуються в розділі «Демонстрація прикладної техніки», розробці нових методик та принципів навчання, вибору тренувальних засобів, які сприятимуть підвищенню ефективності процесу спеціальної фізичної підготовки працівників правоохоронних органів.

References

1. Chernozub AA, Adamovych RH, Shtefyuk IK. Naukove obhruntuvannya struktury ta zmistu trenuvalnykh navantazhennya sportsmeniv, yaki spetsializuyutsya u rukopashnomu boyi [Scientific rationale of structure and content of training load of sportsmen who specialize Hand Cimbati]. *Ukr J Med Biol Sport*. 2019;5(21):69-74. [Ukrainian] doi: 10.26693/jmbs04.05.395
2. Ashkinazi SM, Klimov KV. *Bazovaya tekhnika rukopashnogo boya kak sintez tekhniki sportivnykh edinoborstv* [Basic hand-to-hand combat technique as a synthesis of martial arts techniques]: ucheb-metod posobie. SPb: SPbGUFK im PF Lesgafta; 2006. 80 p. [Russian]
3. Chernozub AA, Kochyna ML, Chaban IO, Adamovych RH, Shtefyuk IK. Rezul'taty otsinky psikhofiziologichnykh pokaznykiv sportsmeniv, yaki zaymayut'sya rukopashnym boyem [Results of evaluation of psychophysiological indicators of athletes engaged in melee combat]. *Journal Edinoborstva*. 2018;2(9):81-88. [Ukrainian]
4. Radchenko Yu.A, Korobeynikov HV, Chernozub AA. Analiz rukopashnogo boya, suchasnyy stan, perspektyvy rozvytku [Analysis of hand-to-hand combat, current state, prospects for development]. *Teoriya ta metodyka fizychnoho vykhovannya*. 2018;1:23-30. doi: 10.17309/tmfv.2018.1.03
5. Kovalenko VM, Povedayko MV, Popov AB. Issledovaniye povedeniya voyennosluzhashchikh v razlichnykh situatsiyakh rukopashnogo boya [A study of the behavior of military personnel in various hand-to-hand combat situations]. *Rus J Probl Modern Teacher Edu*. 2018;61(3):103-107. [Russian]
6. Panov SF, Panova IP. Sovremennyye podkhody k tekhnologii provedeniya zanyatiy po rukopashnomu boyu u sotrudnikov pravokhranitel'nykh organov [Modern approaches to the technology of conducting hand-to-hand combat training for law enforcement officers]. *Rus J Probl Modern Teacher Edu*. 2018;3:160-163. [Russian]
7. Danylchenko VA, Khabinets TA. Tipichnyye oshibki, kotoryye dopuskayut kursanty vysshikh uchebnykh zavvedeniy MVD Ukrainy pri osvoyenii bolevykh priyemov [Typical mistakes, made by the cadets, mastering the submission locks, of the higher educational establishments of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]. *Ukr J Physical Edu Students*. 2014;4:20-25. [Ukrainian]. doi: 10.6084/m9.figshare.924478
8. Kovalenko VM, Yanchenkov YuA, Selkin FE. Otsenka urovnya podgotovlennosti voyennosluzhashchikh k rukopashnomu boyu [Assessment of the level of preparedness of military personnel for hand-to-hand combat]. *Rus J Probl Modern Teacher Edu*, 2018;64(4):160-163. [Russian]
9. Makarov VM, Zhuravlev AA. Samozashchita i boyevyye priyemy bor'by v deyatel'nosti sotrudnikov organov vnutrennikh del Rossiyskoy Federatsii [Self-defense and combat fighting techniques in the activities of employees of the internal affairs bodies of the Russian Federation]. *Rus J Politseysk Sledstv Deyatel'nost*. 2015;3:45-213. [Russian]. doi: 10.7256/2409-7810.2015.3.16098
10. Radchenko YuA. Osoblyvosti zmahal'noyi diyal'nosti kvalifikovanykh sportsmeniv z rukopashnogo boya [Features of competitive activity of qualified]. *Ukr J Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*. 2015;12:91-95. [Ukrainian]. doi: 10.15561/18189172.2015.1214
11. Radchenko YuA, Hartvykh OH. *Fyzkul'turno Ozdorovcha ta sportyvna prohrama z rukopashnogo boyu: Robocha prohrama* [Physical education and sports program for hand-to-hand combat]. K: MAUP; 2005. 76 p. [Ukrainian]

12. *Navchal'na prohrama z rukopashnoho boyu dlya dytyacho-yunatskykh sportyvnykh shkil* [Hand-to-hand training program for hand-to-hand combat for children and youth sports schools]. K: DP «Vydavnychy dim «Personal»; 2010. 110 p. [Ukrainian]
13. Ministerstvo molodi ta sportu Ukrainy. Nakaz №15/5.3/21. 2021 kviten 26. Pravyla sportyvnykh zmahan z rukopashnoho boyu [Rules of sports competitions in hand-to-hand combat]. 2021. [Ukrainian]. Available from: https://sport.gov.ua/storage/app/sites/16/Sport/Pravyla_zmagan/2021/sportivnikh-zmagan-z-rukopashnogo-boyu.pdf
14. Ministerstvo molodi ta sportu Ukrainy. Nakaz №27/5.2/21. 2021 lypen 27. Pravyla sportyvnykh zmahan z borotby sambo [Rules of sambo sports competitions]. 2021. [Ukrainian]. Available from: https://sport.gov.ua/storage/app/sites/16/Sport/Pravyla_zmagan/2021/samboborotba.pdf
15. Ministerstvo molodi ta sportu Ukrainy. Nakaz №25/5.3/21. 2021 lypen 07. Pravyla sportyvnykh zmahan zi zmis-hanykh yedynoborstv (MMA) [Mixed Martial Arts (MMA) Rules]. 2021. [Ukrainian]. Available from: https://sport.gov.ua/storage/app/sites/16/Sport/Pravyla_zmagan/2021/mma.pdf
16. Ministerstvo molodi ta sportu Ukrainy. Nakaz №9/5.3/21. 2021 bereznya 26. Pravyla sportyvnykh zmahan z boy-ovoho sambo [Rules of sports competitions in combat sambo]. 2021. [Ukrainian]. Available from: https://sport.gov.ua/storage/app/sites/16/Sport/Pravyla_zmagan/2021/sambo.pdf
17. Ministerstvo molodi ta sportu Ukrainy. Nakaz № 5/5.3/21. 2021 lyutoho 22. Pravyla sportyvnykh zmahan z kikkoksinhu WKA [Rules of Sports WKA Kickboxing]. 2021. [Ukrainian]. Available from: https://sport.gov.ua/storage/app/sites/16/Sport/Pravyla_zmagan/2021/sportivnikh-zmagan-z-kikkoksinhu-wka.pdf
18. Ministerstvo molodi ta sportu Ukrainy. Nakaz № 604/23136. 2013 kvitnya 12. Pro zatverdzhennya Pravyl spor-tyvnykh zmahan z tailandskoho boksu Muey Tay [About the consolidation of the Rules of Sports for Thai boxing Muey Thai]. 2013. [Ukrainian]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0604-13#Text>
19. Ministerstvo molodi ta sportu Ukrainy. Nakaz №3906. 2018 serpnia 27. Pro zatverdzhennya Pravyl sportyvnykh zmahan z pankrationu [On approval of the Rules of sports competitions in pankration]. 2018. [Ukrainian]. Avail-able from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1084-18#Text>
20. Federatsiya dzyudo Ukrainy. Pravyla sportyvnykh zmahan z dzyudo [Rules of sports competitions in judo]. 2021. [Ukrainian]. Available from: http://fdd.org.ua/files/pravyla_2021.pdf
21. Asotsiatsiya sportyvnoi borotby Ukrainy. Pravyla mizhnarodnoi borotby [Rules of international struggle]. 2018. [Ukrainian]. Available from: https://ukrwrestling.com.ua/wp-content/uploads/2018/12/Wrest_Rules-poln-e-2018.pdf
22. Verkhovna Rada Ukrainy. Potochna redaktsiya, 2021 serpnia 08. Zakon Ukrainy pro Natsionalnu Politsiyu [Law of Ukraine on the National Police]. 2018. [Ukrainian]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
23. Verkhovna Rada Ukrainy. Potochna redaktsiya, 2020 sichnya 01. Konstytutsiya Ukrainy [Constitution of Ukraine]. 2020. [Ukrainian]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96#Text>
24. Verkhovna Rada Ukrainy. Potochna redaktsiya, 2020 serpnia 08. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal Code of Ukraine]. 2021. [Ukrainian]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
25. Verkhovna Rada Ukrainy. Nakaz №50. 2016 sichnya 26. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro orhanizatsiyu sluzhbovoi pidgotovky pratsivnykiv Natsionalnoi politsiyi Ukrainy [On approval of the Regulations on the orga-nization of in-service training of employees of the National Police of Ukraine]. 2021. [Ukrainian]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
26. Platonov VN. *Sistema podgotovki sportsmenov v olimpiyskom sporte. Obshchaya teoriya i ee prakticheskie prilozheniya* [The system of training athletes in the Olympic sport. General theory and its practical applications]. Uchebnik dlya stud vysshikh ucheb zavedeniy fiz vospitaniya i sporta. K: Olimpiyskaya literatura; 2004. 808 p. [Ukrainian]
27. Matveyev LP. *Osnovy obshchey teorii sporta i sistemy podgotovki sportsmenov* [Fundamentals of the general theory of sports and the training system of athletes]. Uchebnoye posobiye. K: Olimpiyskaya literatura; 1999. 318 p. [Russian]
28. Galkovskogyy NM, Katulin AS. *Sportivnaya bor'ba (klassicheskaya, vol'naya, sambo)* [Wrestling (classical, free-style, sambo)]. Uchebnik dlya institutov fizicheskoy kul'tury. M: Fizkultura i sport; 1968. 266 p. [Russian]
29. Ashkinazi SM, Kuzmin VV. Innovatsii v razvitii teorii i praktiki obucheniya voyennosluzhashchikh rukopash-nomu boyu (rezul'taty issledovaniy poslednikh 20 let) [Innovations in the development of theory and practice of training military personnel in hand-to-hand combat (research results of the last 20 years)]. *Uchenyye zapiski*. 2008;7(41):6-10. [Russian]
30. Naumenko SV, Toropov VA, Chekhranov YV. Metodologicheskoye obosnovaniye ispol'zovaniya dzyudo, sambo i rukopashnogo boya v protsesse zanyatiy po fizicheskoy podgotovke s kursantami obrazovatel'nykh organi-zatsiy Ministerstva vnutrennikh del Rossii [Methodological substantiation of the use of judo, sambo and hand-to-hand combat in the process of physical training lessons with cadets of educational organizations Ministry of Internal Affairs of Russia]. *Bull SPb University of the Ministry of Internal Affairs of Russia*. 2018;1(77):169-173. [Russian]

31. Ankudinov NV, Zharkikh AA, Kokurin AV, Polyanskiy VP. Opredeleniye stepeni prikladnosti vidov sporta v ugovolno-ispolnitel'noy sisteme [Determination of the degree of application of sports in the penal system]. *Chelovek: prestupleniye i nakazaniye*. 2017;4:505–686. [Russian]
32. Konikov SL, Peredelskiy AA. Prikladnyye i sluzhebno-prikladnyye yedinoborstva: razlichnyye podkhody k resh-eniyu problemy prikladnosti [Applied and service-applied single combats: different approaches to solving the problem of applicability]. *Teoriya i praktika fizicheskoy kul'tury*. 2015;7:100-102. [Russian]
33. Khybyrtov RB, Ushenin AI. Znacheniyе rukopashnogo boya v povyshenii professional'nogo masterstva sotrud-nikov OVD [The value of hand-to-hand combat in improving the professional skills of police officers]. *Vestnik ChitGU*. 2011;10(77):57-63. [Russian]
34. Radchenko YuA, Radchenko AA. Osoblyvosti vykonannya prykladnoyi tekhniki rukopashnogo boya (1 tur) u zmahal'nykh umovakh [Features of performance of applied technique of hand-to-hand combat in competitive conditions]. *Ukr J Med Biol Sport*. 2020;5:426–434. [Ukrainian]. doi: 10.26693/jmbs05.05.426

УДК 796.015:37.046

ОБОСНОВАНИЕ РУКОПАШНОГО БОЯ – СЛУЖЕБНО ПРИКЛАДНОГО ВИДА СПОРТА, КАК ЭЛЕМЕНТА СПЕЦИАЛЬНОЙ ФИЗИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ СОТРУДНИКОВ ПРАВООХРАНИТЕЛЬНЫХ ОРГАНОВ

Радченко Ю. А., Никитенко А. В.

Резюме. Цель – обосновать эффективность применения рукопашного боя, как служебно-прикладного вида спорта, в процессе физической подготовки работников правоохранительных органов.

Материал и методы. Теоретический анализ научно-методической литературы, обобщение научных данных современных подходов к организации процесса специальной физической подготовки работников правоохранительных органов. Использовали педагогические наблюдения, педагогический эксперимент и анализ видеоматериалов соревновательной деятельности среди сотрудников правоохранительных органов в разделе «Демонстрация прикладной техники» рукопашного боя, которые прошли на протяжении 2019-2020 годов.

Результаты. Обосновано применение рукопашного боя – служебно-прикладного вида спорта как элемента специальной физической подготовки сотрудников правоохранительных органов. Отличительной чертой рукопашного боя является наличие направлений работы с оружием (палка, нож, пистолет, автомат), противодействие сразу нескольким нападающим и применение элемента внезапности (неожиданного нападения).

Выводы. Рукопашный бой является уникальным служебно-прикладным видом спорта, который состоит из разделов «Демонстрация прикладной техники» и «Поединки».

Содержание соревновательной деятельности в разделе «Демонстрация прикладной техники» рукопашного боя полностью соответствует специфике решения оперативно-служебных задач без применения и применения оружия сотрудниками правоохранительных органов.

По основным признакам отличающих разные виды единоборств (одежда, разрешенные и запрещенные правилами способы достижения преимущества, положения в которых ведется борьба, размеры и особенности площадки, время, отведенное на выполнение технико-тактических действий) рукопашный бой является наиболее подходящим для проведения занятий по специальной физической подготовке работников правоохранительных органов.

Ключевые слова: рукопашный бой, специальная физическая подготовка, боевые приемы борьбы, самозащита, демонстрация техники.

UDC 796.015:37.046

Justification of Hand-to-Hand Combat – a Service-Applied Sport as an Element of Special Physical Training of Law Enforcement Officers

Radchenko Y. A., Nikitenko O. V.

Abstract. The purpose of the study was to substantiate the effectiveness of hand-to-hand combat as a service-applied sport in the process of physical training of law enforcement officers.

Materials and methods. Theoretical analysis of scientific and methodical literature, generalization of scientific data of modern approaches to the organization of the process of special physical training of law enforcement officers, pedagogical observations and pedagogical experiment were used. To determine the operational composition of technical and tactical actions used by law enforcement officers in their professional activities and differences in martial arts on various grounds, an analysis of video materials of competitions among law enforcement agencies in hand-to-hand combat from the section “Demonstrations of applied equipment” of hand-to-hand combat in 2019-2020 was used.

Results and discussion. The use of hand-to-hand combat - service-applied sport as an element of special physical training of law enforcement officers is substantiated.

It is established that the distinguishing feature of hand-to-hand combat as a sport and part of special physical training of law enforcement officers is the presence of directions of work with weapons (stick, knife, pistol, machine gun), counteraction to several attackers and the use of an element of surprise (unexpected attack).

The operational composition of the means used by law enforcement officers in their professional activities and athletes in different types of martial arts and the differences between the types of martial arts by different distinctions are determined.

Conclusion. Hand-to-hand combat is a unique service-applied sport, which consists of sections "Demonstration of applied equipment" and "Duels". A distinctive feature of hand-to-hand combat as a sport and part of special physical training of law enforcement officers is the presence of areas of work with weapons (stick, knife, pistol, machine gun), resistance to several attackers and the use of an element of surprise (unexpected attack).

The content of competitive activity in the section "Demonstration of applied equipment" of hand-to-hand combat fully corresponds to the specifics of solving operational and service tasks without the use and with the use of weapons by law enforcement officers.

The operational composition of the means used by law enforcement officers in their professional activities and athletes in various martial arts (hand-to-hand combat, combat sambo, pankration) are identical, which in turn allows in the process of special physical training of law enforcement officers to conduct classes in these martial arts.

According to the main features that distinguish different types of martial arts (clothing, allowed and prohibited by law ways to achieve advantage, the position in which to fight, the size and features of the site, the time allotted for technical and tactical actions) hand-to-hand combat is most suitable for special physical training, training of law enforcement officers.

It is proved that hand-to-hand combat is the most suitable type of martial arts for special physical training of law enforcement officers.

Keywords: hand-to-hand combat, special physical training, fighting techniques, self-defence, demonstration of technique.

ORCID and contributionship:

Yuri A. Radchenko : 0000-0002-8819-3104 ^{A,D,F}

Oleksiy V. Nikitenko : 0000-0003-2748-8563 ^{B,C}

A – Work concept and design, B – Data collection and analysis,
C – Responsibility for statistical analysis, D – Writing the article,
E – Critical review, F – Final approval of the article

CORRESPONDING AUTHOR

Yuri A. Radchenko

Black Sea State University named after Petro Mohyla

10, 68 Desantnykiv St., Mykolaiv 54000, Ukraine

tel: +380677451173, e-mail: yuri_radchenko@ukr.net

The authors of this study confirm that the research and publication of the results were not associated with any conflicts regarding commercial or financial relations, relations with organizations and/or individuals who may have been related to the study, and interrelations of coauthors of the article.

Стаття надійшла 16.10.2021 р.

Рекомендована до друку на засіданні редакційної колегії після рецензування